

Förslagsskrivelse.

Till Konungen.

Tillkomsten av 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor hälsades allmänt såsom en betydelsefull förbättring av barndomsskolans undervisning. Folkskolans bildningsmål vidgades genom mera omfattande kurser i de flesta ämnen, syftande till en mångsidigare orientering i kunskapens värld. 1919 års undervisningsplan var uttryck för en önskan att lyfta den allmänna barndomsskolan upp på ett högre och friare plan, att skapa en ~~medborgarskola~~ skola för folkets barn, där den blivande samhällsmedborgaren erhöll den grundläggande bildning som kräves av varje vuxen i ett demokratiskt samhälle.

Under de tjugo år som förflutit efter undervisningsplanens tillkomst har emellertid en betydelsefull utveckling i pedagogiskt och organisatoriskt avseende ägt rum på folkskolans område. Samtidigt har kritik från såväl den allmänna opinionen som från folkskolans lärare riktats mot folkskolans kurser. Därvid har bl.a. anförts att kurserna blivit alltför omfattande för att av eleverna kunna tillgodogöras samt att lärostoff av ensidigt teoretisk karaktär tillmättes allt för stort utrymme.

Frågan om lärokursernas omfång och lämpliga innehåll har i hög grad intresserat de i folkskolan verksamma lärarna, vilka givetvis äga den största praktiska erfarenheten av folkskolans undervisning. Inom folkskollärarkårens organisationer har därför frågan om folkskolans lärokurser i olika sammanhang varit föremål för diskussioner, undersökningar och utredningar.

Inte minst gäller detta Sverges folkskolläraryrkesförbund som vid sidan av facklig verksamhet i stor utsträckning även ägnat sig åt pedagogiska frågor.

Styrelsen för Sverges folkskolläraryrkesförbund, som finner 1919 års undervisningsplan vara i olika avseenden mindre tillfredsställande, får härmed i underdånighet anföra följande.

På initiativ av Stockholmskretsarna av Sverges folkskolläraryrkesförbund och Sveriges folkskollärarinneförbund beslöt lärarkåren vid Stockholms folkskolor vid möte den 11 mars 1932 att låta verkställa en utredning av lärokurserna vid huvudstadens folkskolor. En kommitté, bestående av nio folkskollärare och nio folkskollärarinnor, utsågs med överläzaren L. Wallerius som ordförande. Kommitténs utredning, som utkom i tryck under titeln "Urval och begränsning av folkskolans lärostoff", slutfördes i februari 1933.

Då nämnda utredning är den enda mera omfattande granskning av folkskolans lärokurser, vilken hittills ägt rum, tillåter sig förbundsstyrelsen att bringa densamma till Eders Kungl. Maj:ts kännedom genom att bifoga ett exemplar av densamma (Bil. 1.)

Förbundsstyrelsen, som icke tagit ställning till de många synpunkter och förslag vilka återfinnas i nämnda utredning, vill dock framhålla att huvudtankarna i utredningen torde motsvara allmänt utbredda åsikter inom folkskolans lärarkår, varjämte styrelsen finner utredningen innehålla en mängd för frågans belysning värdefulla synpunkter och uppslag.

I detta sammanhang torde böra framhållas att åtskilligt av den berättigade kritik som riktats mot folkskolans kurser icke avser bestämmelserna i 1919 års allmänna undervisningsplan utan de lokala kursplaner, som i regel komplettera dessa, samt de vanligast förekommande läroböckerna. I regel är bestämmelserna i 1919 års undervisningsplan så allmänt, i vissa fall så oklart avfattade, att vitt skilda tolkningar ^{/deras} av/innebörd ~~xxxxxx~~ ^{/visserligen} kunna inläggas. Å ena sidan har detta varit en förtjänst, i det undervisningens tillbörliga frihet därigenom framhävts, men å andra sidan har en alltför obestämd och svävande formulering av kursernas innehåll gynnat uppkomsten av olämpliga läroböcker. Den kritik, som med rätta riktats mot läroböckernas innehåll, återfaller därför i icke ringa mån på den allmänna undervisningsplanen, vilken i vissa fall befrämjat denna utveckling på läroboksområdet och å andra fall genom oklara anvisningar inte erbjudit tillräckliga garantier mot uppkomsten av en för barndomsskolans undervisning olämplig lärobokstyp.

Förbundsstyrelsen är medveten om att åtskilliga förbättringar skulle kunna ske enbart genom en reform av läroböckerna, men utvecklingen har visat, att en dylik reform svårigen torde bli verklighet, förrän 1919 års undervisningsplan reviderats med hänsyn till vunna erfarenheter av dess hittillsvarande verkningar.

Den orientering i kunskapens värld, som folkskolan skall bibringa, måste å ena sidan syfta till att ge den uppväxande ungdomen de kunskaper och insikter som ett demokratiskt samhälle sådant som det svenska ställer på snart sagt varje medborgare. Men å andra sidan måste folkskolans undervisning anpassas efter barnålderns mottaglighet och behov, och lärostoffets omfång och beskaffenhet måste därför även bestämmas med hänsyn till elevernas psykologiska förutsättningar.

Det torde vara ett obestridligt faktum att kurserna i folkskolans kunskapsämnen allför mycket belastats med detaljuppgifter, vilka ofta

varit ägnade att mera undanskymma än framhäva huvudsakerna och de stora sammanhangen. En måttfull övring av lärostoffet skulle möjliggöra ett fördjupande på vissa betydelsefulla punkter och leda till ett b. fäst. n. v. kunskaperna, vilka därigenom skulle bli mer. v. r. ktiga än vad nu är fallet.

Vid en dylik övring av lärokurserna bör i första hand utmönstras sådant kunskapsstoff, vars tillägnande kräver en mognad, som barndomsskolans elever på grund av sin ålder saknar. Undervisningsplanens anvisningar synas därför böra erhålla en sådan formulering, att ett för barnåldern olämpligt framställningssätt eller lärostoff icke kan förekomma i läroböcker, vilka anses stå i överensstämmelse med den allmänna undervisningsplanen. Den nuvarande undervisningsplanens anvisningar inbjuder mångenstädes, särskilt gäller detta ämnet naturkunnighet, till kursernas överbelastning med detaljuppgifter.

Beträffande ämnet kristendomskunskap vill förbundsstyrelsen, utan att ingå på de konfessionella och teologiska problem som sammanhånga med kurserna i detta ämne, framhålla betydelsen av att de bibeltexter och kyrkohistoriska företeelser, vilka ligga till grund för undervisningen, utväljas så att de känna tillgodigöras av elever i barnåldern.

Över huvud taget synas den barnpsykologiska forskningen och dess resultat ^{ha otillräckligt} beaktats i 1919 års undervisningsplan, i vilken skillnaden mellan barnets och den vuxnes bildningsbehov och - möjligheter på viktiga punkter förbisetts.

En begränsning av lärokurserna i de egentliga kunskapsämnena skulle bl. a. möjliggöra att ökat utrymme å timplanen kunde beredas skolans huvudämnen, modersmålet och räkning. Större färdighet i att läsa och förstå en språklig framställning innebär ökade möjligheter för tillägnande av kunskaper i samtliga läroämnen. Det svenska språkets delvis föråldrade och inkonsekventa stavning nödvändiggör att mycken tid måste ägnas inlärande av modersmålets ortografi. Genomsnittssvenskens kända svårighet att uttrycka sig ~~övertygligt~~ i tal och skrift torde inte minst motivera en förstärkt undervisning i modersmålets muntliga och skriftliga behandling i den allmänna barndomsskolan, vilken för det stora flertalet av vårt lands ungdom är den enda teoretiska skolutbildning som, fränsett den kortvariga fortsättningsskolan, står till b. s.

Förbundsstyrelsen finner det därför påkallat att ökad tid för modersmålet beredas å folkskolans timplan.

I skolans andra huvudämne, räkning och geometri, förorda visserligen i undervisningsplanens anvisningar en viss begränsning av räkneexemplens

svårighetsgrad, men detta har inte förhindrat uppkomsten av ^{/måndre} lämpliga läroböcker i ämnet. Detta ^{/förhållande} torde delvis bero därpå, att de olika årskursernas innehåll angivits i vaga och allmänna ordalag, som icke inneburit tillräcklig vägledning vare sig för läroboksförfattare eller lärare. Förbundsstyrelsen vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på det i det bilagda arbetet "Urval och begränsning av folkskolans lärostoff" å sid. 13 utformade förslaget till kursplan i räkning. Utan att ta ställning till detaljerna i detta förslag vill förbundsstyrelsen framhålla detsamma såsom vida överlägset motsvarande föreskrifter i 1919 års undervisningsplan, vad gäller språklig klarhet och reda samt planmässig utförande av räkneundervisningens mål. Ett ökat timantal, i syfte att vinna större ~~säkerhet~~ säkerhet i de fyra räknesätten i hela tal och bråk är med hänsyn till vunna erfarenheter påkallat. Den färdighet i tillämpad räkning, som folkskolan bör ~~bringa~~ bringa, torde böra mera än nu är fallet avse lösande av i det praktiska livet förekommande problem. De olika årsklassernas kurser böra även avvägas med större hänsyn till elevernas psykiska utvecklingsståndpunkt.

Vissa ämnesgrenar, såsom ~~undervisning i rikshöfdrågen~~ ^{nykterhets-} sexual- och trafikundervisning ^{/samt} undervisning om sparsamhet m.m. synas böra fastare inordnas i undervisningsplanen och påkalla i sin mån revision av denna.

Den pedagogiska utvecklingen under de senaste tjugo åren har medfört, att nya hjälpmedel tillförts skolundervisningen. Förbundsstyrelsen vill här endast erinra om skolradion och skolfilmen, vilken senare särskilt genom smalfilmen vunnit ökad utbredning. Detta betydelsefulla tekniska hjälpmedel böra givetvis beaktas vid en omarbetning av anvisningarna till undervisningsplanen.

Vid en omprövning av undervisningsplanen böra även övningsämnenas beaktas. Det framstår därvid som ett angeläget önskemål att sambandet mellan folkskolans läsåmnen och övningsämnen ^{/än nu är fallet} mera framhävas i kursplaner och anvisningar och att övningsämnenas ställning som led i skolans allmänt fostrande uppgift starkare betonas. De moderna strömningarna på den pedagogiska teckningens och slöjdens område synas därvid böra beaktas vid anvisningarnas utformning.

På den fysiska fostrans område ha kraf på större utrymme för gymnastik idrott och friluftsliv från olika håll framförts, och i läroverken ha genom de sk. idrottsdagarna skapats en motvikt till det stillasittande arbetet i skolsalen. En liknande anordning torde böra övervägas även för folkskolans del.

Beträffande kurserna i de flecklassiga läraravdelningarna torde en omarbetning av undervisningsplanens nuvarande anvisningar bli nödvändig med hänsyn till inom lärarkåren vunnen praktisk erfarenhet. Det synes förbundsstyrelsen, som om den nuvarande undervisningsplanen icke tillräckligt beaktat de stora metodiska svårigheter, som äro förbundna med undervisningen i skolor av nämnda typ.

Den allmänna undervisningsplanen återspeglar helt naturligt de pedagogiska idéer, som voro dominerande vid tiden för dess tillkomst. Ett betydelsefullt pedagogiskt reformarbete har, delvis under inverkan av strömningar i andra länder, utförts i de svenska folkskolorna, vilkas lärare städse visat stort och levande intresse för undervisningsmedodernas förbättring. Här må endast erinras om de reformsträvanden som under benämningarna "arbetsskolan", "det individuella skolarbetet", "aktivitetspedagogik" o.s.v. i större eller mindre omfattning tillämpats i folkskolan. Då detta reformarbete numera stabiliserats och anpassats för svenska folkskolförhållanden, torde dess resultat böra komma till synes även i undervisningsplanens metodiska anvisningar.

Vid tillkomsten av 1919 års undervisningsplan var folkskolan som regel sexårig och en sjunde årsklass förekom endast i ett mindre antal av rikets skoldistrikt.

Genom 1935 års riksdagebeslut om ett obligatoriskt sjunde skolår har frågan om den samlade folkskolkursens uppdelning på de olika årsklasserna kommit i ett annat läge än 1919.

Den sjunde klassen har f.n. en starkt skiftande utformning i olika skoldistrikt. I vissa fall är den sexklassiga folkskolans kurs fördelad på sju år, i andra fall har den sjunde klassen erhållit en mera fristående ställning. Inte minst med hänsyn till att den sexklassiga folkskolan är grundskola för läroverk och andra därmed jämförliga läroanstalter ter sig en dylik mera fristående avslutningsklass i den sjuåriga folkskolan, såsom en lämplig organisationsform. En omarbetning av undervisningsplanens kurser för sjuklassiga skolor är därför med hänsyn till det nuvarande läget påkallad. Därvid torde även fortsättningsskolans ställning böraogas under omprövning.

Med hänvisning till vad ovan anförts får styrelsen för Sverges folkskolläraryrkörbund i underdånighet hemställa att H.ers Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning avseende revision av 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor, samt att därvid måtte beaktas

att folkskolans lärokurser bättre anpassas efter barnaålderns mottaglighet och behov samt det nutida praktiska livets krav;

att en begränsning av lärostoffet anbefalles för vinnande av en fördjupad och varaktigare kunskap;

att en förstärkt ställning ges ämnena modersmålet och räkning;

att övningsämnenas samband med folkskolans övriga ämnen uttryckligen betonas;

att de flerklassiga läraravdelningarnas speciella undervisningsproblem allvarligt beaktas;

att hänsyn tages till den pedagogiska utvecklingen under de senaste årtiondena och de nya tekniska hjälpmedel som numera äro tillgängliga;

att den sjunde klassens organisation och kursplaner utformas med hänsyn till folkskolans ställning som sexårig grundskola; samt

att fortsättningsskolans organisation och kursplaner upptagas till prövning i samband med revision av folkskolans undervisningsplan.